

REZUMAT

PRACTICA SCRISULUI ÎN FAMILIA KALNOKI DIN TRANSILVANIA ÎN SECOLELE 17–18

Volumul analizează uzul scrisului la sfârșitul epocii premoderne, pe baza izvoarelor personale a patru membri ai familiei Kálnoki. Deși nu face parte din grupul celor mai cunoscute familii nobile din secuime, familia Kálnoki apare totuși de mai multe ori în istoria Transilvaniei, participând activ la evenimentele majore ale epocii. Membrii familiei sunt catolici și au posesiuni în scaunele secuiești Micloșoara și Trei Scaune. Căpii din familiei – membri ai comunității secuiești cu serviciu militar – ocupau la sfârșitul secolului al XVI-lea funcții locale de conducere (căpitan, jude regal). Familia Kálnoki face parte din acel grup nobiliar, alcătuit mai ales din nobili catolici, ai cărui membri au primit titluri de grof sau baron în secolele al XVII și al XVIII-lea pentru serviciile aduse principilor transilvăneni sau împăratului Imperiului Habsburgic. Acest grup își căsătorește în general copii între familiile componente, mai rar cu membri ai aristocrației transilvane sau maghiare, ajungând ulterior, în cursul secolului al XVIII-lea, în relații de rudenie și cu personaje din cercurile curții Habsburgilor. În literatura de specialitate cel mai cunoscut membru al familiei Kálnoki este vice-cancelarul Transilvaniei la Viena, Kálnoki Sámuel. Mare parte din textele care aparțin lui sunt însă nepublicate sau necunoscute.

În prezentul volum am adunat scrierile personale ale patru dintre membrii familiei Kálnoki. Aceste patru personaje prezintă succesiunea a patru generații aflate în relație tată-fiu. Primul personaj din familie este Kálnoki István; fiul acestuia, Sámuel, continuă șirul cronologic, urmat de fiul său Ádám; ultima persoană din această succesiune este fiul acestuia din urmă, Antal. Cele mai multe texte ramase de la aceste patru persoane sunt scrisori, însă alături de acestea se mai păstrează și un jurnal (scris de Kálnoki István), un calendar cu numeroase însemnări ale lui Kálnoki Sámuel, trei testamente (testamentele lui Kálnoki István, Sámuel și Antal), o orație (scris de Kálnoki Ádám), completarea Cronicii lui Pethő Gergely (scrisă de Kálnoki Sámuel) și alte însemnări ori note de dimensiuni mai reduse. Prin prezentarea, contextualizarea și compararea acestor texte am ilustrat caracteristicile practicii scrisului în această familie, obiceiurile care influențează scrisul și folosirea textelor, cutumele care reglementează atitudinea față de scriere ca o activitate în sine și față de textele scrise.

Punctul de plecare este argumentul că mentalitatea familială, educația membrilor și relația dintre persoane poate fi un factor formator al obiceiului și funcției scrisului, oferind totodată și o explicație a rarității scriiturii de acest tip. Este un

fapt consemnat de literatura de specialitate că în Transilvania secolelor XVII-XVIII documentele personale, auto-representative, nu apar dispersate în nobile ci concentrate în cadrul anumitor familii și, foarte des, în relația tată-fiu. Însă această perioadă nu este numai perioada jurnalelor și a memoriilor. Corespondențele intime / personale sunt la fel de răspândite în întreaga Europă. Unul dintre rolurile importante ale schimbului de scrisori este crearea publicității, scrisoarea cuprinde, în cazul persoanelor particulare, aproape toate aspectele vieții sociale: politică, religie, fenomene culturale, problemele familiale sau economice. Se poate afirma că în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea s-au înmulțit și în familia Kálnoki documentele scrise. S-a păstrat de la membrii acestei familii o moștenire scrisă cu teme și forme foarte variate, care este parte integrantă din istoria culturală, istoria literaturii și istoria evenimentială a epocii.

Lucrarea este construită pe aceste surse se compune din 5 capitole principale, însoțite de bibliografie și o serie de anexe care conțin textele reprezentative analizate în lucrare.

Primul capitol este o introducere în tema aleasă și prezintă punctele de plecare și scopul cercetării. În al doilea capitol al lucrării argumentează fundamentul teoretic pe care a fost construită analiza textelor. Următorul capitol are ca scop schițarea contextului social și religios în care aceste patru persoane au trăit și au produs textele în discuție. Scopul (direcția) principal(ă) al capitolului a fost atragerea atenției asupra unor probleme și fenomene legate de subiectele lucrării. Așadar analiza s-a concentrat cu predilecție asupra apartenenței religioase a nobilimii secuiești și asupra legăturilor sociale dintre membrii săi.

Al patrulea capitol conține, pe lângă o scurtă prezentare a istoriei familiei Kálnoki – partea esențială a tezei – prezentarea celor patru membri ai familiei și obiceiurilor scriiturii acestora. Fiecare din persoanele cercetate, Kálnoki István, Sámuel, Ádám și Antal, împreună cu textele lor documentate în anexe, beneficiază de câte un subcapitol. Am considerat esențială prezentarea circumstanțelor de viață, formarea, cariera și plasarea acestor personaje în contextul social și istoric în care au trăit și au creat aceste texte, pe baza literaturii de specialitate și a izvoarelor identificate de cercetarea bibliografică și arhivistică

Al cincilea capitol al cărții prezintă biblioteca familiei pe baza unui inventar făcut în 1761, în timpul lui Kálnoki Antal.

Ultimul capitol prezintă concluziile. Pe baza textelor scrise de membrii familiei se poate evidenția ca o concluzie primară că, aproape în toate cazurile, obiceiul și conținutul scriiturii sunt legate de cariera și ocupațiile persoanei care le-a produs și se manifestă în scrierea practică, de zi cu zi. Excepții sunt numai scrisorile care se adresează membrilor familiei și înlocuiesc comunicarea orală. Nu putem afirma că în familie există un tip de scriitură (o practică a scrisului) care leagă generațiile și care influențează de fiecare dată textele; însă putem totuși să constatăm că textele produse de membrii celor patru generații sunt legate unul de celălalt, se influențează reciproc. Generații de-a rândul, bărbații din familie au moștenit textele, iar treptat, în timp, rolul acestora s-a schimbat. Ele nu mai erau considerate doar scrieri care documentează viața cotidiană a predecesorilor, ci reprezentau o parte a patrimoniului familial, iar posesia lor devine o mărturie a continuității familiei.

Pe lângă faptul că toate textele din familie vorbesc despre circumstanțele și contextul în care sunt redactate, cel mai adesea evenimente din viața autorului, textele sunt egocentrice și auto-representative. Indiferent că sunt relatări despre anumite evenimente sau rapoarte, că au destinatari membri ai familiei ori străini, aceste texte sunt scrise din punctul de vedere al autorului și prezintă evenimentele din perspectiva sa. Auto-precizarea și imaginea pe care autorul lor și-a format-o sau își dorește să o arate despre propria persoană sunt alte caracteristici care evidențiază motivațiile scriiturii familiale și posibilitatea de a vedea în text atât trăsăturile persoanei care îl scrie cât și contextul societal în care a fost redactat.